

Godsregnskaber fra Gessingholm 1619—1661.

Ved *Hans H. Fussing.*

Den grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse har ydet mig en flereaarig understøttelse til forberedelsen av en udgave av de private jordebøger fra før 1660, for hvilken understøttelse jeg bringer min ærbødigste tak. Under dette forberedende arbejde har jeg mødt nedenstaaende stof, der formentlig har værdi, uanset naar det maatte lykkes at faa jordebogsudgaven frem.

Vort kendskab til den private godsdrift i tiden før 1660 er stærkt begrænset, da der kun er bevaret meget faa regnskaber fra hovedgaarde i adelens eje, mens der jo i lensregnskaberne er en righoldig kilde til krongodsernes økonomi. Andetstedsfra er der kun faa og spredte rester av regnskaber, men i Løvenholm s arkiv i landsarkivet i Viborg findes der lange, til dels sammenhængende rækker av jordebøger fra tre hovedgaarde paa Randersegnen, G e s s i n g h o l m, — det nuværende Løvenholm — D e m s t r u p og S ø d r i n g h o l m, noget mindre fra S k o v g a a r d ved Vejle og ubetydelige rester fra H e r n i n g s h o l m ved Herning og V e j b j e r g ved Struer. Alle disse

gaarde ejedes i midten av det syttende aarhundrede av den uhyre rige statholder i hertugdømmerne, rigsgreve Christian Rantzau, der desuden ejede store godser i Slesvig og Holsten, og som drev sine godser med energi og dygtighed.

Hovedbesiddelsen indenfor Rantzaus jyske godser var Gessingholm, Gessing s., Sønderhald h., og da kilderne til godsets drift er særdeles righoldige, vil der blive gjort rede for den i en avhandling, der om nogle maaneder fremkommer i Historisk Tidsskrift, og til denne henvises de, der maatte ønske nærmere oplysninger.

De i det følgende trykte regnskaber giver et godt indblik i baade driften og udgifter og indtægter, d. v. s. udbyttet, men de omfatter ikke hele den økonomiske virksomhed, der var knyttet til godset. To store grene av driften holdtes som regel udenfor de almindelige regnskaber, nemlig skovdriften og øxnehandlen, og selvom der i disse regnskaber optræder enkelte poster fra disse omraader, er det en undtagelse, og for denne del av godsdriften bliver der ligeledes gjort rede i avhandlingen i Hist. Tidsskr. Tienden og driften av en skude er som landbruget uvedkommende ligeledes udeladt. Regnskaberne er ikke direkte avtryk av de meget uoverskuelige godsregnskaber, men som regel er disses opstilling dog overholdt. Regnskaberne selv lider under to hovedvanskeligheder: en rationel deling mellem hovedgaards- og jordebogsregnskab er ikke overholdt, og der er en del regnefejl.

Jordebogsindtægterne skulde jo give godsets hartkornstal, men for at faa et virkeligt indtryk av indtægterne vil det være naturligt at sætte alle fæsteavgifter i hartkorn, ikke blot det tiden regnede i hk. Huspenge regnedes fx. ikke i hartkorn, men var jo

dog en ikke ubetydelig indtægt. Det samlede hk. for de her nævnte aar var:

1619	634 td.	1646	1168 td.
1630	827 td.	1656 og 61	1194 td.
1643	1096 td.		

Disse sex aar er valgt for at give et indtryk av, hvorledes de tre store krige fik indflydelse paa indtægterne, det vil nemlig være et urimeligt stort arbejde at udregne udbyttet for alle de aar, fra hvilke der findes regnskaber, og billedet vil næppe ændres væsentligt.

Regnskaberne giver for det første indtryk av priserne, og her vil formentlig især priserne paa korn og arbejds løn være av værdi. Dernæst faar man at vide, hvad der blev udsaaet og avlet og derved foldudbyttet, der er meget tarveligt, nemlig 2,6 fold i gennemsnit for alle kornsorter de sex aar. Endelig viser besætningslisterne for de større dyrs vedkommende et meget ringe husdyrhold og tillæg.

Hvor regnskaberne mangler priser, er disse hentet fra andre samtidige regnskaber i Løvenholm arkivet og sat i ( ). Tallene for de smaa beder er meget usikre, da det ikke kan ses, om det kun er faste omregningstal eller om der virkelig i de paagældende aar er opnaaet de nævnte priser for de smaa husdyr etc.

Foruden regnskaberne er der trykt en liste over priser paa en del varer udarbejdet paa grundlag av regnskaberne fra 1619 for at give et indtryk av prisniveauet i almindelighed, og fra de to næste regnskaber er taget priser for de samme varer, for saa vidt de har kunnet fremskaffes.

Ødegaardenes antal har naturligvis haft en betyde-

lig indflydelse paa indtægterne, men paa dette som paa alle andre punkter, hvor tilstrækkelige oplysninger savnes, maa henvises til den tidligere nævnte avhandling.

Om behandlingen av de enkelte regnskaber og den maade, hvorpaa overskuddet er udregnet, gælder iøvrigt følgende:

1619. Overskuddet er 796 rdl. 19 sk. Besætningstilægget er omregnet til de samme tal, som de tilsvarende dyr er opført til i landgildesummariet, og boghvede er sat = byg. Fra dette overskud maa trækkes 2 td. 1 skp. hørfrø, $6\frac{1}{2}$ skp. hampefrø og 2 kalve, for hvilke poster der ikke findes priser. Kornet er sat til landgildelistens priser under ett, skønt en del av byggen er solgt til en lidt lavere pris. Trækkes denne underpris fra, bliver overskuddet 24 rdl. 5 sk. mindre. Restancerne fra forrige aar er ikke medregnet som indtægt, da restancerne fra d e t t e aar ikke kendes og derfor ikke kan føres til udgift, men efter restancen fra 1618 at dømme har det været et beskedent beløb.

1630. Overskuddet er 19 rdl. 33 sk., men dette tal er meget usikkert. Det kan ikke ses, hvor meget av restancen for boghvede og havre, der er konverteret fra andre bede, og derfor er restancen her trukket fra, og der er ikke taget hensyn til de smaa bede. Heller ikke er der taget hensyn til bevægelserne paa besætningslisterne, da der ikke findes brugelige tal at omregne dyrene til, men da der er indkøbt et betydeligt antal dyr, har indtægten ved tillæg næppe mere end dækket priserne for de indkøbte dyr.

Egne svin paa skoven er optaget som indtægt til samme pris som bondesvinene. Der findes ikke priser for humlen, der gav et underskud paa 4 td. $6\frac{1}{2}$ skp., eller for ulden, der gav et overskud paa 24 lispd. Reg-

nes ulden til prisen fra 1619, gav den en indtægt paa 21 rdl. 40 sk. Om øxne henvises til Hist. Tidsskr.

1643. Overskuddet var 991 rdl. 18 sk. Der er set bort fra byggearbejderne og murstensproduktionen, da det er det eneste større byggearbejde, der er foretaget paa Gessingholm i perioden, og det derfor maa fordeles over en længere aarrække. Præstens laan er ligeledes holdt udenfor. Frugtegælden er regnet til indtægt, boghvede = byg, gris = $\frac{1}{2}$ svin og kalkun = gaas. Fra overskuddet maa imidlertid trækkes den ikke ydede ldg. fra de øde gaarde, selvom regnskabet ikke har trukket den fra, men regnskabets tal svarer ikke ganske til ldg. fra de øde gaarde.

1646. Overskuddet var 332 rdl. 12 sk. Boghvede er regnet = byg, havre = $\frac{1}{2}$ byg. Manhaar findes der ikke pris paa. Smaa bede er regnet til indtægt, da underskuddet paa pengene i landgildelisten, som er fradraget, formodentlig er fremkommet derved, at en del av de smaa bede er regnet om i penge.

1656. Overskuddet var 1071 rdl. 28 $\frac{1}{2}$ sk. Boghvede er regnet = byg og manhaar ikke regnet. Da besættningen paa grund av de ret store indkøb næppe mere end balancerer, er der ikke taget hensyn til den.

1661. Overskuddet var 2017 rdl. 41 sk. Da regnskabet ingen kornpriser har, er disse hentet fra kapitels-taxten. Boghvede er regnet = byg og mel = rug. Jordebogens underskud i penge maa være fremkommet derved, at en del smaabede er omregnet i penge. Disse er derfor optaget til indtægt ligesom den almindelige pengeydelse. Der er set bort fra fragtindtægten, da den er godsdriften uvedkommende. Det fantastisk høje overskud, der især er stort paa baggrund av krigen, er fremkommet ved den abnormt høje kapitelstaxt for dette aar, mellem 2 og 3 gange saa høj som den for

1656. Der er ingen bemærkninger om salg i regnskabet, og paa grund av bøndernes slette tilstand har godset sandsynligvis maattet udlaane saasæd i større omfang, saa det høje tal giver næppe noget paalideligt billede av indtægten i dette aar, og i hvert fald kan det ikke tages for gyldigt for et længere tidsrum, for allerede 1663 var priserne faldet til omtrent samme niveau som i 1656. Selv om godset har kunnet sælge sit korn i dette aar til de høje priser, har det dog ikke givet tilstrækkeligt til blot tilnærmelsesvis at dække tabene i krigsaarene.

Regnskab 1619.

	rdl.	mk.	sk.
Hovedgaardens indtægter.			
Gert Rantzau betalt fogeden, uvist hvorfor	24	1	21
Solgte huder	6	2	5
Solgt bønderne 48 td. 5 skp. byg à 3 mk. 8 sk. pr. td.	56	2	3
Solgt bønderne 68 td. 3 skp. malt à 4 mk. pr. td.	91	1	8
Sendt t. Vejbjerg 10 td. malt à 4 mk. pr. td.	13	1	
Havre solgt i Randers. 4 td. à 2 mk. pr. td.	2	2	
Øl og brød lavet paa gaarden og solgt haandværkerne	7	2	12
Rug ført til Holsten. 156 td. à 4 mk. td.	208		
Svin solgt. 20 stk. à 2 rdl.	40		
Uld. Kun delvis solgt, det hele efter salgs- pris.			
12 lispd. 9 mkpd. vinteruld à 2 mk. 4 sk.			
16 — sommeruld à 3 mk.	9	1	4

Avl. Findes ikke for 1619, her hentet fra regnskab 1618.

Rug	140	td.	5	skp.
Byg	76	-	4	-
Havre	84	-		

Besætning.

	Beholdn. 30. nov. 1618	født	købt	døde	slagtet	stjaalet	solgt	til andre gaarde	Beholdn. 30. nov. 1619
Heste ...	1		1					1	1
Hopper ..	18			2				1	15
Oxer ...	8		36	1					43
Køer ...	6				1		1		4
Svin	74	40		3	20			20	60 (71)
Kvier ...	4								2 (4)
Gæs	16	18		1	15				(18)
Svaner ..	3								3
Kalkuner	12	8		9					11
Høns ...	9			3					6
Ungkvier	20								20
Faar	246	126		6		5			361
4aars stud	1								(1)
3aars -	1								(1)
2aars -	1								(1)
Studekalv		2							2
Tyr	1								1

Tallene i ( ) angiver den virkelige beholdning, uanset regnskabet's opgivelser.

Jordebogsindtægter.

Regnskabet gaar ^{30/11} 1618—^{30/11} 1619.

Her taget efter summariet, skønt der ingen sikkerhed er for, at alt er leveret, men restanceliste mangler.

	rdl.	mk.	sk.
Restancer fra forrige aar betalt med..	24	2	13
Rug. 129 ørter = 161 td. 2 skp. à 4 mk.	215		
Byg. 132 — 10 skp. = 199 td. 2 skp. à 4 mk.	265		16
Havre. 20 ørter = 50 td. à 2 mk.	33		16
Faar à 20 sk. pr. stk.	2		4
Smør. 5½ td. 13 mk.	4		4
Lam 23	(5		10)
Fønød 1	(	1	14)
Bolgalt 1	(2		)
Forfole 1	(	1	14)

	rdl.	mk.	sk.
Gæs 24 à 5 sk.	2	1	8
Høns 51	(2		)
Honning 1 td. 6½ kande	9		6
Brændsvin 55 à 2 rdl.	110		
Salt 2 td.	(3	2	4)
Sagefald	23		
Penge	(40	2	)

En del species findes der ingen priser paa, vistnok fordi de er konverteret til anden ldg.; der er bl. a. leveret 4 faar mere, men omregningstallet kendes ikke. Regnefejl i skriverens regnskab er her rettet. Tallene i ( ) er omregnet i forhold til prisen paa faar. Penge — ldg. penge, huspenge, gæsteri etc. — er overhovedet ikke opgjort i summariet, men er her sammentalt efter jordebogen.

Regnskab 1630.

Hovedgaardens indtægter.

Avlen*).	rdl.	mk.	sk.
Rug 185 td. 4 skp. à 3 rdl. 1 mk.	465	2	
Byg 77 - 5 — 2 - 1 -	155	1	6
Boghvede 26 - 2 — 2 -	52	1	8
Havre 179 - — 1 -	179		
Humle 3 - 6 — -			
Huder solgt	22		8
Faareost	4	2	
Svin paa skoven à 8 sk.	37	1	8
Modtaget til øxnekøb	100		
Uld avlet paa gaarden:			
Rhinsk vinteruld .... 9 lispd. 20 mkpd.			
— sommeruld.. 10 — 4 —			
Hede vinteruld	6		

*) Det meste av avlen blev forbrugt paa gaarden; der solgtes kun

29 td. 3 skp. rug
26 - 4 - byg
9 - 4 - boghvede
137 - 5 - havre

Kreaturtillægget fremgaar av skemaet over besætningen.

rdl. mk. sk.

2 td. 1 skp. boghvede à
 2 rdl. .... (4 12)
 8 td. 2½ skp. humle.

Det forspildte korn er i regnskabet ikke omregnet i penge.

Udsæd. Hovedgaarden.

52 td. 1 skp. rug
 21 - 6 - byg
 15 - 6½ - boghvede
 43 - 3 - havre

I en øde gaard 2 td. 6 skp. rug.

Besætning.

	30. dec. 1629	født	købt	døde	slagtet	solgt	fra andre gaarde	til andre gaarde	30. dec. 1630
Heste	10								10
Øxne	85		29	7	11				96
Køer	10			2					8
Stude	1								1
Kalve		3							3
Rinske faar ..	132	70	49		2	7		210	119
— lam..			12		11			125	59
Hedefaar	134	64	23*				26*		
— lam			6*				23		
Svin	12	42	73*	1	7			121	32
Grise		31							
Gæs	8	15			15				8
Kalkuner	6	34						34	6
Høns	11		51*		46				16
Geder			15					15	

De med * mærkede poster er Idg.ydelser.

Jordebogsindtægter. 1630.

Penge. 77 rdl. 4 sk.

Rug og mel 194 td. 4½ skp.

Byg og malt 214 - 5 -

Herav i restance

1. maj 31:

75 rdl. 4 sk.

150 td. ½ skp.

193 - 5½ -

Havre	43 td. 3 skp.	2* td.
Boghvede		71 - 7** skp.
Faar	6	
Lam	23	
Høns	51	
Svin	73	
Stedsmaal	57 rdl. 2 mk.	

* Maa være konverteret ldg.

** Maa omfatte ældre restancer eller andre bede konverteret til havre.

Regnskab. 1642 — 1. Maj — 1643.

Hovedgaardens indtægter.

Udsæd 1642.	102 td. 4 skp. rug		
	40 - 3 - byg		
	83 - havre		
		rdl.	sk.
Avl 1643. Rug	176 td. 4 skp. à 5½ mk.	323	12
Byg	130 - 3 - à 1½ -	180	27
Havre	163 - 2 - à ½ -	81	42
Boghvede	4 - 4 -		
Frugtegæld* tilbagebetalt.	9 td. 7 skp. rug ..	18	5
Avlet paa øde gaarde.	5 - 3 - - ..	9	41
	8 - 1 - byg ..	12	9
Ost	.....	6	
Uld	.....	24	32
Skind	.....	6	24

* Frugtegælden og avlen fra øde gaarde er omregnet til samme tal som ovf.

Hovedgaardens udgifter.

Byggearbejder og materialer paa borggaarden		rdl.	sk.
		629	28
— — ladegaarden		15	12
— — 3 nye gadehuse	....	11	32
Korn til forskellige haandværkere	.....	8	21
En grøft gravet	.....	33	13
- dam —	.....	113	16
Fragt for korn sendt til Holsten	.....	20	40
Rejseudgifter. (Fogeden, karl til mønstring, fangetransport)	.....	19	

	td.	skp.		td.	skp.
Havre. fortæret av mennesker	1				
— - dyr	144				
gave til fattige	4				
udsæd til hovedgaarden..	70	3		219	3
Boghvede. udsæd t. hovedgaard.	5	4			

Besætning 1/3 1643.

	I behold 1/3 42	født	købt	døde	slagtet	solgt	fra andre gaarde	til andre gaarde	I behold 1/3 43
Heste	8			1			2		9
Øxne	14		103	5		99			20
Køer	5		1		1				5
Ungnød	4		1						6
Kalve	4	4							4
Faar	266	87		11	9				333
Svin	35			5	4				42
Grise		16							42
Gæs	26	20		2	16				28
Kalkuner ..	32	21		2	2	20			19
Høns	48	25			24				49

Proviant

	1/3 42	brugt	solgt	fra andre gaarde	til andre gaarde	1/3 43
Sider flæsk	561	3	350	30	26	152
Svinehoveder ..	51 1/2	10		31 1/2		10
— rygge	45	10		25		10

Mursten

	I behold 1/3 42	brændt	brugt i taarnet	vinduer i fruerstuen	pille i køkken	gaver	
Mursten	119400	68500	74400	700	150	200	112450
Gulvsten	3000		1900			100	1000
Tagsten .		100					100

<i>Jordebogsindtægter.</i>				rdl.	sk.
Rug	275	td. 6	skp. à 5½ mk. dansk	505	21
Møllemel	27	- 4	- à 5½ - —	50	20
Byg + malt	297	- 4	- à 1½ rdl. —	149	20
Havre	61	- 1½	-	30	20
Boghvede	1	-			
Smør	6½	- 1½	pd. 10 mk. à 16 rdl.	106	
Honning	27	- 1½	stob à 16 sk.	9	12
Bølgalt 3 à 2			rdl.	6	
Brændsvin 94 à 1			.....	94	
Salt 5 td. à 2			rdl.	10	
Flyndere 1 td. 1450			stk.	6	14
Nød 11½ à 1			rdl.	11	24
Faar 9½ à 32			sk.	6	32
Lam 38½ à 16			-	12	40
Gæs 26½ à 12			-	6	30
Høns 59 à 2			-	2	22
Skovvogn 1			.....	1	
Penge			.....	105	15

Trælpenge	.....	22	
Stedsmaal	.....	36	
Sagefald	.....	25	18
Rantzau betalt til byggearbejder	.....	381	24
— - fra indtægten av øxne	.....	189	
Laan tilbagebetalt av præsten hr. Søren i Gessing	.....	30	
En soldat for at blive fri for soldateriet	....	10	
Spindepenge	.....	26	8

Jordebogsudgifter.

Restancer fra øde gaarde. 5 ørter rug, 9 ørter byg, 3 td. havre 3½ rdl.	
Efterladt ved nyfæstning 4½ ørter rug.	
— løn t. delefoged etc. 3 ørter 3 skp.	
rug, 4 ørter 3½ skp. byg, 2 td. havre 10 rdl. 13 sk.	

K o r n.	Forspist	56	td.	1 ½	skp.	havre
	Sendt til Holsten	85	-			malt
		33	-			byg
		1	-			smør
	Solgt	166	-	5	-	rug
		179	-			byg
		27	-	4	-	mel

(Det kan ikke ses, om kornet er ldg.korn eller hovedgaardens avl under forspisningen.)

Regnskab. 1645 — 1. Maj — 1646.

Hovedgaardsindtægter.

Korn. Udsæd 1645.	77	td.	½	skp.	rug
	25	-	2	-	byg
	56	-		-	havre
	8	-	4	-	booghvede
Avl 1646.	145	-	7	-	rug
	63	-			byg
	104	-	1	-	havre
	11	-	4	-	booghvede

		rdl.	sk.
Foderpenge for opstaldede øxne fra Randers	166		
Ost	7		
Uld. 17 pd. à 2 sdl.	22	32	
Faareskind. 6 à 4 sk.		20	

Hovedgaardens udgifter.

		rdl.	sk.
Transport av flæsk til Nyborg	12		
Reparation paa hovedbygning. (Ruder smadret u. krigen)	3	12	
Reparation paa ladegaarden	7	16	
Indkøbt mad. 2 td. sild à 4 rdl.	8		
1 - torsk 4 -	4		
2 skp. ærter à 2 mk.	1	16	
1 td. lyneburgsalt	4		

Folkeløn.	rdl.	sk.
Fogeden	20	
Ladefogeden	12	
3 piger	8	32

Fødenød. $11\frac{1}{2}$ à 1 rdl.
 Faar. $9\frac{1}{2}$ à 32 sk.
 Lam. $38\frac{1}{2}$ à 16 sk.
 Gæs. $26\frac{1}{2}$ à 12 sk.
 Høns. 59 à 2 sk.
 Manhaar. 2 mk.
 Skovvogn. 1.
 Penge. 103 rdl. 45 sk.

	rdl.	sk.		rdl.	sk.
÷ eftergivet	125	$4\frac{1}{2}$			
øde gaarde	12	26	= ÷	33	$33\frac{1}{2}$ *

Trælpenge. 22 rdl.

*) En del av de eftergivne penge maa repræsentere smaa beder.

Jordebogsudgifter.*)

	rdl.	sk.
Sendt til andre gaarde. $5\frac{1}{2}$ td. smør à 16 rdl.	88	
Solgt. 100 td. rug	166	32
6 - 2 skp. møllemel	10	20
40 - byg	60	
Rest fra forrige aar. 244 td. 7 skp. rug.		
212 - $3\frac{1}{2}$ - byg.		
6 - mel.		
83 rdl. 37 sk. 4 d.		

*) Ikke leveret korn — løn, eftergivet $\frac{1}{2}$ ldg., øde gaarde — er fradraget paa indtægtssiden.

Regnskab. 1655 — 1. Maj — 1656.

	rdl.	sk.
Hovedgaardens indtægter.		
Solgt. 12 gamle faar à 28 sk.	7	
16 lam à 8 -	2	32
13 kalkuner à 12 -	3	12
2 gamle heste à $4\frac{1}{2}$ rdl.	9	
Sendt til husholdningen i Kbh.		
7 kalkuner à 12 sk.	1	36
24 høns à 3 -	1	24
10 lam à 10 -	2	4
Solgt huder og skind	15	
uld à 1 rdl. 4 sk. pr. pd.	11	$2\frac{1}{2}$
ost	13	12

		rdl.	sk.
Foderpenge for egne øxne à 2 rdl.		248	
Fr. Reedtzs — à 2 -		108	
Forbrugt 50 travet av gaardens langhalm à 8 sk.		8	16
Kornavl. (Rug: 34 sk. pr. td.)			
	td. skp.		
Udsæd 63 td. 1 skp. Avl	214 3		
Frugtekorn	11		
Tiende	17 6		
		172	10
(Byg: 40 sk. pr. td.)			
Udsæd 31 td. 3 skp. Avl 1656	124 3		
Frugtekorn	9		
Tiende	9 4		
		178	11
Havre. Udsæd 104 td. Avl	344 4	(143	16)
Boghvede. - 10 - —	26 2		
Frugtekorn	3		
Tiende	2 1½		
		(13	4)
Havre og boghvede er regnet = ½ byg, da priser ikke findes i regnskabet.			
Hovedgaardens udgifter.		rdl.	sk.
Foderpenge for egne øxne		248	
Reparation paa ladegaarden		24	16
Indkøbt mad til gaardens brug.			
	rdl. sk.		
1 td. 7½ skp. humle à 14 sk.	4	15	
3 td. sild à 4 rdl.	12		
2 td. torsk à 4½ rdl.	9		
2 td. 3 skp. 3 fj. salt	8	32	
1 ko	3	16	
Nellike og kanel		24	
		38	1
Købt til grevens husholdning i Kbh. 33 gæs à 3 sk. 4 ænder under 2½ sk.		4	26
Flaaning av 13 øxne à 5 sk.	}	1	37
Skæring av 2 foler à 10 sk.			
Fogedens rejseudgifter		1	24
Forskellige bygge- og reparationsarbejder ..		13	13

							td.	skp.	fj.	td.	skp.	fj.
Boghvede. hovedgaards-												
udsæd							8	2				
ødegaardsudsæd								3				
										8	5	
	1 behold 1/5 55	født	købt	død	slagtet	solgt	fra andre gaarde	til andre gaarde	beholdning 1/5 56			
Heste		3	18			2		2	17			
Øxne	52		88	13	2	100	1		24			
Køer		2	11		8				5			
Kalve												
Faar	146	37		14	16	28			125			
Lam												
Svin	66	25		3	25				63			
Grise												
Gæs	17	24	33	4	62				8			
Kalkuner	8	26		6	7	13			8			
Høns	10	24	34*)		58				10			
			brændt	G.s b.**)	solgt							
Mursten	458451		62000		800	21880			497771			
Blegsten	11000								11000			
Tagsten	360		spild						360			
Kalk	229 td.	11 td.	1 1/2 td.	16 l.	3 td.	210 l.	3 td.					

*) foræret av bønderne til grevens behov.

**) gaardens brug.

Jordebogsindtægter.

	rdl.	sk.
Rug. 299 td. 5 skp. 3 fj. à 34 sk. ÷ 25 td.		
2 skp. 3 fj. efterladt + øde gaarde	194	17
Byg. 333 td. 2 skp. à 46 sk. ÷ 34 td. 1 skp.		
2 fj. efterladt + øde gaarde	286	29
Mølleme. 27 td. 4 skp. à 36 sk. ÷ 3 td. 6 skp.		
efterladt + øde gaarde	18	11
Havre. 89 td. 1 skp. 2 fj. à 24 sk. ÷ 8 td.		
efterladt + øde gaarde	40	29
Boghvede 1 td.		23
Smør. 7 1/2 td. 5 1/2 pd. 10 mk. à 16 rdl. ÷ 2 pd.		
11 mk. efterladt	116	11

	rdl.	sk.
Honning. 27 kander 11 stobe à 16 sk.	10	40
Bølgalt. 3 à 3 rdl.	9	
Brændsvin. 105 à 1 rdl. ÷ 2 efterladt	103	
Salt. 6 td. à 2 rdl. ÷ 3 efterladt	6	
Flyndere. 1 td. 1450 stk. à 12 sk.	6	14
Fødenød. 14½ à 1 rdl.	14	24
Faar. 10½ à 32 sk.	7	
Lam. 47½ à 24 sk.	23	36
Gæs. 34½ à 12 sk.	8	30
Høns. 81 à 3 sk.	5	3
Manhaar. 2 mk.		4
Skovvogn. 1 à 1 rdl.	1	
Penge. 112 rdl. 25 sk. ÷ 33 rdl. 4 sk. efterladt	79	21
Stedsmaal. Penge	118	8
10 td. havre	5	
Trælpenge	58	32
Hugst i Kolstrup skov	21	22
Sagefald	12	

Solgt korn baade fra hovedgaarden og landgildekorn.

256 td. rug à 36 sk. =	225 rdl.	
100 - - à 34 - =	70 -	40 sk.
54 - mel à 36 - =	40 -	24 -
200 - byg à 40 - =	166 -	32 -
96 - - à 48 - =	96 -	

---

589 rdl.

Jordebogsudgifter.

(Nedenstaaende poster findes opført som jordebogsudgifter, skønt en del næppe kan regnes under jordebogen. Eftergivelser og øde gaarde er fradraget under indtægten.)

	rdl.	sk.
Sold til 2 mand, der laa til mønstring i Ribe	20	
Skat av Gessingholm ladegaard til Frederiksodde	24	
Teglbrænderen 1 rdl. 8 sk. pr. 1000 sten ..	72	16
— til en hest	6	32
— løn i naturalier	2	32
Sendt til husholdningen i Kbh.		

	rdl.	sk.
184 potter à 2 sk.	7	32
81 td. 6½ skp. rug à 34 sk...	57	
80 td. havre à 24 sk.	40	
10 td. bygmalt à 48 sk.	10	
14 skp. humle à 28 sk.	3	36
Fragt for varerne	13	24
		132 39
Fragt for varer sendt til Holsten	56	42
Told etc.	14	33
Væverløøn. 150 alen hørgarns drejl.		
155 - - - lærred.		
345 - blaagarns - - -	26	1½
Byggearbejde paa bøndergaarde	7	30
Købt gods for	120	
Bitræer. 6 à 5½ mk.	11	
Hampereb til et vaad. 125 favne	1	16

Regnskab. 1660 — 1. Maj — 1661.

	rdl.	sk.
Hovedgaardens indtægter.		
Ost	10	24
To huder à 40 sk.	1	32
36 faareskind à 2½ sk.	1	42
1 kalveskind		3
2 bismerpd. 12 mk. uld à 1 rdl. 4 sk. pr. pd.	12	22
3 td. most av gaardens frugt	3	
40 hoveder hvid kabudskaal		40
½ td. surkaal sendt greven.		
4½ læs kalk à 1 rdl. 32 sk.	7	24
450 mursten à 24 sk. pr. 100	2	12
100 tagsten	1	
118 øxne paa vinterfoder for Matthias Ibsen i Hamborg	236	
Solgt foder for	3	24
110 travet langhalm brugt til gaardens huse à 8 sk.	18	16
30 faar slagtet til greven à 32 sk.	20	
14 svin - - - - - à 1 rdl.	14	
17 gæs - - - - - à 6 sk.	2	6
24 kalkuner solgt à 16 sk.	8	
17 høns - - - - - à 3 - - -	1	3

Avl.

- Av rug udsæd 48 td. 4 skp. avlet 192 td. 4 skp.; ny udsæd 51 td. 1 skp.
 Av byg 29 td. 3 skp. avlet 76 td. 2 skp.; ny udsæd 32 td. 2 skp.
 Av havre 71 td. avlet 149 td.; ny udsæd 68 td.
 Av boghvede 8 td. 4 skp. avlet 21 td. 5 skp.; ny udsæd 10 td.

Hovedgaardens udgifter.		rdl.	sk.
Indkøbt. 2½ skp. hampefrø til udsæd		1	12
Kabudskaalsfrø til udsæd			4
11 pd. stangjærn à 24 sk.		5	24
Skærekniv til hakkelsekisten			24
To køer		9	16
12 skp. grovsalt à 24 sk.		6	
4 - lüneburgsalt à 24 sk.		2	
Nellike og kanel til gæssenes bestikning ..			13
18 skp. humle à 18 sk.		6	36
3 td. sild		14	
2 - torsk		8	
1 td. 3 skp. lüneburgsalt		5	24
4 skp. graasalt		2	
3½ pd. tørfisk		2	26
Haandværksarbejde paa gaarden.			
Tækning. 110 travet langhalm à 8 sk.			
(gaardens)		18	16
— 36 travet langhalm (købt à 8 sk.)		6	
50 lægter		1	4
150 lægtesøm			20
Murmester		4	40
— købt 50 lægter		1	40
Smed		2	16
Bødker		3	20
Glarmester		1	32
Tømrer		4	14
En ny postvogn		1	40
Folkeløn.			

	rdl.	sk.		
Foged	20			
Ladefoged	12			
Pige	5	16		
Pige	3	16		
Hønsepige		32		
Røgter	5	16		
Fæhyrdens sommerløøn	2	32		
Svinedreng	5	16		
Fogeden 4 ungnød paa vinterfoder	6			
Ladefogeden en stud —	1	24		
			62	8
Offer til præsten		3		
Sejrværkets vedligeholdelse		1	24	
Skorstensfejer		1	24	
Papir og blæk		2		

Ferspist av gaardens folk.

14 td.	1 skp.	1 ½ fj.	rug
21 -	2 -		byg
1 -	7 -	2 -	humle
1 -	4 -		havre

Ferspist gæster med heste.

	7 skp.		rug
1 td.	4 -		byg
1 -	4 -		havre
	2 -		humle

Opfodret paa besætningen.

27 td.			byg
9 -			havre
9 -			boghvede

Præstens deputat.

1 td.			rug
1 -			byg

Degnens deputat.

	4 skp.		rug
	4 -		byg

Bønderne, da engen var slaaet.

1 td.			bygmalt
	4 skp.		humle

- Slagtet. 30 faar = 30 kroppe, 4 pd. 4 mk. tælle, 30 kødpølser. Herav sendt til husholdningen i Kbh. 17 kroppe, 30 rygge, 30 pølser.
- 30 svin = 60 sider flæsk, 30 hoveder, 30 rygge, 30 forstege, 60 medisterpølser, 1 fj. 1 otting svineister, 1 fj. »rebensper«. Herav sendt til husholdningen i Kbh. 6 hoveder, 10 rygge, 10 forstege, 40 pølser, 1 fj. »rebensper«.
- 17 gæs = 17 hele gæs, 1 fj. gaasekraaser, 1 fj. »plockfett« av svin og gæs. Herav sendt til husholdningen i Kbh. 3 gæs, 1 fj. kraaser, $\frac{1}{2}$ td. surkaal, 1 fj. æbler.

(Det ikke sendte i behold.)

Besætning og beholdning.

	Beholdn. $\frac{1}{3}$ 1660	tillæg	købt	døde	brugt udsaet slagtet	solgt	Beholdn. $\frac{1}{3}$ 1661
Heste	8			1			7
Oxer	4	2					(6)
Køer + kalve..	9	5	1	1	2		12
Faar og lam....	193	64		13	36		208
Svin og grise ..	32	32	16 (ldg.)	3	36		41
Gæs	8	31		2	29		8
Kalkuner	8	27				24	11
Høns	5	23				17	11
Bistader	3	4			2		5
Fyrredeller + lægter	98		100		144		54
Egefjæle	38				18		20
Stangjern pd. ..		11					
Mursten	650				9pd.11mk.	1pd.13mk.	
Tagsten	200				450	200	
Kalk i læster ..	5 $\frac{1}{2}$				100	100	
Hampefrø. skp..		3	2 $\frac{1}{2}$		2 $\frac{1}{2}$	3	
Hørfrø. skp.	2				2 $\frac{1}{2}$	3	
Uld. pd. + mk.		11—12			2		
					11—12		

Jordebogsindtægter. 1660—61.

Efterladt Kan ikke ydes

Burde yde Øde gaarde

Penge ..... 112 rdl. 25 sk. 16 rdl. 41 sk. 294 rdl. 12 sk.*)
 Rug ..... 299 td. 5 skp. 3 fj. 15 td. 6 skp. 2 fj. 4 td. 3 fj. 105 td. 3 skp. 1 fj.
 Møllemeel .... 27 - 4 -
 Byg ..... 333 - 6 - 17 - 4 - 6 - 3 sk. 2 - 134 - 5 -
 Havre ..... 89 - 1 - 2 - 10 - 64 - 1 - 2 -
 Smør ..... 7½ - 5½ pd. 10 mk. 2 - 11 pd.

Honning .... 27 kander 1½ stob (9 rdl. 12 sk.) rdl. sk.
 Bolgalt ..... 3 (6 -)
 Brændsvin .. 105 (105 -) Bønderne hugget 42 favne ved
 Flyndere .... 1 td. 1450 stk. (6 - 14 -) à 32 sk. 28
 Fødenød .... 14½ td. (14 - 24 -) Hugget 25 favne i egen skov. 15 16
 Faar ..... 10½ (7 -) Olden 6
 Lam ..... 47½ (23 - 36 -) Solgt brænde 6 31
 Gæs ..... 34½ (8 - 30 -) Grevens part**) i skudens
 Høns ..... 81 (5 - 3 -) rejser 23 8
 Manhaar .... 2 mk. (4 -) *) En væsentlig del av de smaa bede maa
 Skovvogn .... 1 - - (1 -) have været omregnet til penge, som ikke
 Mølle skylde av Morup Mølle**) .... 10 skp. mel blev ydet.
 Huspenge av Washuset**) ..... 1 rdl. **) Disse to brug findes ikke i jordebogen,
 Stedsmaal ..... 6 - kun i summariet.
 2 td. havre ***) Christian Rantzau ejede halvparten av en
 skude, der bl. a. sejlede hans varer til
 København og Holsten. Da den jo ikke
 kan henregnes under godsdriften, er der
 her ikke gjort rede for den.

Jordebogsudgifter.

(Til udgift opføres i jordebogen: 1. ldg. for det øde gods. 2. den aarlig efterladte ldg. (delefoged etc.). 3. »Føres herhos til omdrag og afkortning efter som denne forledene ufredstid har forarsaget tjenerne til stor forarmelse formedelst idelige contributioner og indkvarteringer, som de har været med betrengt og endnu med stort paalæg er besverget, saa de ikke landgilden kan formaa at udgive. Men saa vidt muligt har været at bekomme er ført til indtægt, og det som ikke kunde bekommes, som tjenerne underdanne indstiller til hans grevelige naade, om det dem maa efterlades efter hosliggende restans« nemlig):

105 td. 3 skp. 1 fj. rug
 134 - 5 - byg
 64 - 1 - havre
 294 rdl. 12 sk. 9 d.

	rdl.	sk.
Købt til greven 27 favne ved à 32 sk.	18	
Et buds rejseudgifter til København	4	32
For at hugge, opsætte og tække et hus i Kolstrup	4	40

Priser.	Priser 1618			1630			1643	
	rdl.	mk.	sk.	rdl.	mk.	sk.	rdl.	sk.
Oxehud	1			1		8	1	
Lam			10			15		16
Udlevet ko	3	1						
Lammehud			1					
1 mk. smør								16
1 td. byg		3	12	2	1		1½	
1 - malt	1	1					1½	
1 - havre		2			1			
1 - rug	1	1		3	1		1	40
1 - boghvede ..				2				
1 - skillingsøl ..	1		4					
1 - søslingsøl ..		2						
Svin leveret av								
bønder	1							
Oldensvin	2							
Gaardens svin ...	2							
Lispund sommeruld	1							
Lispund vinteruld		2	4					
Gravers dagløn ..			7					